

Jeg bøier mig loyalt

Taler

Jens C. P. Brandt

Dato

23 mai 1905

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Odelstingets beslutning til lov om norsk konsulatvesen

1 Denne stadige appel til enstemmighed i denne sag er en smuk tanke; men det er
ogsaa et tveegget sverd. Jeg skal indrømme, at en overvældende majoritet har en
vis ret til at hævde, hvad jeg vil kalde national disciplin; men føres dette ud i sine
yderste konsekvenser, saa maa man ikke være blind for, at den kommer til at staa
5 side om side med intolerance. Man er da ude paa et meget farligt skraaplan, og
historien har nok af eksempler paa, at netop dette har bragt nationer ud paa
noksaa slibrige veie. Jeg tror, at dette bør siges; men forat jeg ikke skal mistænkes
for at have sagt det alene af personlige grunde, saa vil jeg allerede nu erklære, at
jeg kommer til at konkludere med, at jeg vil stemme for loven.

10

Da denne sag blev kastet ind paa os noksaa pludselig og brutalt, saa skal jeg
tilstaa, at jeg var i noksaa stor tvil om, paa hvilken maade den rettest burde løses.
Jeg fik imidlertid snart en følelse af, at hvilken vei, man end valgte, saa vilde det
ikke føre til krig med Sverige. Denne min antagelse støtter jeg ikke paa den ofte
15 misbrugte floskel, at vi er broderfolk, men paa det ærefulde faktum, at vi hører
til verdens mest oplyste nationer. Oplysningen, civilisationen har allerede
forlængst fordømt og banlyst næveretten mand og mand imellem. Det næste
logiske og ubønhørlige skridt vil være, at den ogsaa banlyser næveretten
nationerne imellem. Jeg tror, at vi er kommet saa langt frem. Men hvad jeg have
20 en frygt for, var, at hvis denne sag blev løst paa en noget febrilsk, noget
ubehændig maade, saa kunde det lede til, at de to nationer vendte hinanden
ryggen. Fra et verdenshistorisk standpunkt betragtet maa dette karakteriseres
som en kortsynt politik. Jeg skal villig indrømme, at vi har haft mange og store
ubehageligheder og ulemper af unionen; men dens goder har væsentlig bestaaet i
25 at afverge ulykker, i at hindre, at vi er kommmt op i ydre forviklinger. Det
faktum, at unionen har bestaaet, har været en væsentlig betingelse for, at vi har
nydt fred i snart 100 aar. Der skal lidt mere overblik til at se dette, og der skal

30 ogsaa lidt mere resignation til at give disse mindre iøinefaldende goder en retfærdig vurdering i sammenligning med de plager, som vi daglig har havt for vore øine. Jeg holder altsaa paa unionen med de forandringer, som er nødvendige for at hævde vor fulde suverænitet.

Som varm tilhænger af fredssagen har jeg havt større betæneligheder i denne
35 sag end i kanske mange andre. Jeg skal faa lov til i al korthed ogsaa at berøre denne side af sagen. For fredsvenerne er det ikke alene af interesse at afverge en saadan brutalitet som krig, men ogsaa at bidrage sit til, at enhver tvist nationerne imellem bliver løst paa en saa lempelig og saa lidet oprivende maade som muligt, for at der ikke skal opstaa misstemning mellem nationerne for lange tider. Thi
40 skal fredssagen vinde sin endelige seier, saa maa folkene lære sig til at se paa hverandre med ganske andre øine end nu. Det maa gaa op for menneskene, at de ikke alene er borgere i den enkelte stat; men at de ogsaa er medlemmer af det store internationale civiliserede menneskesamfund, saaledes at de kan se mere overlegent, mere lidenskabsfrit paa spørgsmaal, som angaar enhver enkelts eget
45 land, og - hvilket er det vigtigste - hvis denne opfatning bliver almindelig, saa vil der i det hele taget ikke kunne eller vanskelig kunne opstaa konflikter mellem nationerne i nogen særlig tilspidset grad. Verdensstrømmen gaar ogsaa allerede i den retning. Videnskabsmændene er gaaet i spidsen ved sine verdensforeninger og verdenskongresser, og de øvrige samfundslag fylker sig efter i stedse tættere
50 og tættere skarer. Der findes snart ingen, som ikke tilhører et eller andet verdensforbund. Dette vil lidt efter lidt have sin virkning. Staterne staar der endnu med sine snævre politiske grænser; men de vil ogsaa snart falde, og folkene kommer til at slutte sig sammen i større og større grupper, først kanske for at faa lettet de overhaandtagende militærbyrder, som lægger sit jernaag paa
55 nationerne, men ogsaa af kommercielle og andre økonomiske grunde, og det er ikke længere en utænelig tanke, at alle Europas stater kan komme til at slutte sig sammen til et stort statsforbund i lighed med de nordamerikanske fristater. Hidtil har løsenet for landenes politik været "størst mulig magt og glans udad". For den nye tid vil løsenet blive "folkenes lykke indad". De kræfter og de
60 millioner, som nu bliver ødslet paa krig og krigerske forberedelser, skal tjene til at hæve hele menneskeslegten materielt og aandeligt og til gennem sociale reformer at gjøre stedse flere og flere delagtige i disse goder. Med dette syn paa fremtiden staar for mig enhver tankegang, som gaar i retning af nationalhad, enhver handling, som peger mod at løse allerede bestaaende baand imellem
65 folkene, som reaktionær, som mangel paa forstaaelse af en gryende tid; og krig staar som en levning fra barbariet, som en rest fra - jeg vil sige folkenes

glacialperiode. Men ogsaa disse rester vil smelte for en varmere sol, hvis dæmrende morgenrøde jeg tør sige, man allerede skimter i horisonten.

70

Jeg skal imidlertid indrømme, at disse teories realisation endnu ligger saa fjernt, at jeg ikke anser det forsvarligt at lade disse følelser være afgjørende ved min stemmegivning i øieblikkets aktuelle politik. Jeg er desuden af den overbevisning, at denne sag kan løses ikke alene uden krig men ogsaa uden
75 nogen slags militære forberedelser, hvis man ikke sætter alle klogskabshensyn tilside og lader det rene uvet være den eneste ledestjerne. Efter personlige oveivielser kom jeg vistnok til det resultat, at den vei, man her kanske rettest burde vælge, var, hvad man populært kalder den lange lovinje. Den har jo helt og fuldt sin hjemmel i vor forfatning, og den vil ogsaa efter min mening
80 frembyde visse taktiske fordele. Naar imidlertid de mænd, som paa grund af forhold og omstændigheder, som jeg ikke her nærmere vil indlade mig paa, er blevet de ledende i denne sag, har valgt en anden taktikk, saa vil jeg ikke paa sagens nuværende tidspunkt gaa irette med dem derfor. De faar selv tage fuldt ansvar for den taktik, de har valgt, og naar disse mænd har stillet den appel til de
85 menige, at de skal bidrage sit til, at denne sag bliver vedtaget saa enstemmig som mulig, saa vil jeg ogsaa loyalt bøie mig derfor; og med det forbehold, jeg som en varm tilhænger af fredssagen maa tage, nemlig, at der senere kan indtræde forhold eller forsøges draget konsekvenser af denne beslutning, som jeg ikke kan være med paa eller billige, saa stemmer jeg nu for loven, som den foreligger.

90

Kilde

Stortingstidende 1904/1905: Forhandlinger i Lagtinget, s. 134-135

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/jeg-boier-mig-loyalt>

95

100

105